

NATUURHISTORISCH

MAANDBLAD

Orgaan van het Natuurhistorisch Genootschap in Limburg.

Hoofdredactie : G. H. Waage, Prof. Pieter Willemsstraat 41, Maastricht, Telefoon 2077. **Mederedacteuren :** Jos. Cremers, Looiersgracht 5, Maastricht, Tel. 208. Dr. H. Schmitz S. J., Ignatius College, Valkenburg (L.), Telef. 35. R. Geurts, Echt. **Penningmeester :** ir. P. Marres, Villa „Rozenhof“, St. Pieter-Maastricht, Postgiro 125366. Drukkerij v.h. Cl. Goffin, Nieuwstraat 9, Telefoon 45.

Verschijnt Vrijdags voor de Maand. Vergad. van het Natuurhistorisch Genootschap (op den eersten Woensdag der maand) en wordt aan alle Leden van het Natuurhistorisch Genootschap in Limburg gratis en franco toegezonden. Prijs voor niet-leden f 6.00 per jaar, afzonderlijke nummers voor niet-leden 50 cent, voor leden 30 cent. Jaarl. contributie der leden f 3.50. Auteursrecht voorbehouden.

INHOUD : G. H. Waage. In memoriam Pater Dr. J. J. A. Bernsen O. F. M. — Jos. Cremers. † Jhr. Dr. Ed. J. G. Everts. — Aankondiging Maandelijksche Vergadering op Woensdag 6 Juli a.s. — Nieuwe Leden. — Verslag van de Maandel. Vergadering op Woensdag 1 Juni 1932 in 't Museum. — A. de Wever. De Zuid-Limburgsche Flora. (Slot). — † Dr. J. J. A. Bernsen O. F. M. Eine revision der Fossilen Säugetierfauna aus den Tonen von Tegelen. VIII. — W. Soika S. J. Neue Trichogramminen- und Myrmarinarten aus Sud-Limburg.

TER PERSE

1e en 2e Aanvulling der

AVIFAUNA

van de Nederlandse Provincie Limburg, benevens een vergelijking met aangrenzende gebieden door

P. A. HENS**UITGAVE 1926.**Deze aanvullingen beslaan
48 bladzijden, benevens
4 platen, en kosten slechts**80 ct.**

Bestellingen kunnen reeds thans worden ingezonden bij de

Uitg. M^{ij.} v/^{H.} CL. GOFFIN

NIEUWSTRAAT 9, TEL. 45, MAASTRICHT.

Men gelieve hiervoor de bestelkaart op de achterzijde van dit omslag uit te knippen en ingevuld te retourneren.

**UITGEVERS-MAATSCHIJ v. h. CL. GOFFIN
MAASTRICHT.**

WIJ

vragen beleefd Uwe aandacht voor eenige, bij bovengenoemde Uitgevers Mij. verschenen boeken:

P. A. HENS, Avifauna der Nederl. Provincie Limburg, benevens eene vergelijking met die der aangrenzende gebieden.

Ingen. f 6.00 Geb. f 7.50

Mr. E. FRANQUINET, Maskeraad. Geb. f 2.50

— Vogels vliegen over Limburg f 0.90

— Boerderij-Typen in Limburg. f 0.65

AD. WELTERS, Gids door de O. L. Vr. Kerk van Maastricht f 0.50

— Gebedenboekje tot de Sterre der Zee. In linnen bandje f 0.80

In leer met goud op snee f 1.90

JAN STORMEN, Wondere Legende van Sint Servaas. f 0.30

MAX BIBER, Gas, Granaten en Soldaten. Uit den grooten Wereldoorlog 1914—1918. Ingen. f 2.25
Geb. f 3.00

B. F. PEETERS. Voorschriften van den Hoofdingenieur der mijnen f 2.30

NATUURHISTORISCH MAANDBLAAD

Orgaan van het Natuurhistorisch Genootschap in Limburg.

Hoofdredactie: G. H. Waage, Prof. Pieter Willemstraat 41, Maastricht, Telefoon 2077. **Mederedacteuren:** Jos. Cremers, Looiersgracht 5, Maastricht, Tel. 208. Dr. H. Schmitz S. J., Ignatius College, Valkenburg (L.), Telef. 35. R. Geurts, Echt. **Penningmeester:** ir. P. Marres, Villa „Rozenhof”, St. Pieter-Maastricht, Postgiro 125366. Drukkerij v.h. Cl. Goffin, Nieuwstraat 9, Telefoon 45.

Verschijnt **Vrijdags** voor de Maand. Vergad. van het Natuurhistorisch Genootschap (op den eersten Woensdag der maand) en wordt aan alle Leden van het Natuurhistorisch Genootschap in Limburg gratis en franco toegezonden. Prijs voor niet-leden f 6.00 per jaar, afzonderlijke nummers voor niet-leden 50 cent, voor Leden 30 cent. Jaarl. contributie der leden f 3.50. Auteursrecht voorbehouden.

INHOUD: G. H. Waage. In memoriam Pater Dr. J. J. A. Bernsen O. F. M. — Jos. Cremers. † Jhr. Dr. Ed. J. G. Everts. — Aankondiging Maandelijksche Vergadering op Woensdag 6 Juli a.s. — Nieuwe Leden. — Verslag van de Maandel. Vergadering op Woensdag 1 Juni 1932 in 't Museum. — A. de Wever. De Zuid-Limburgsche Flora. (Slot). — † Dr. J. J. A. Bernsen O. F. M. Eine revision der Fossilen Säugetierfauna aus den Tonen von Tegelen. VIII. — W. Soika S. J. Neue Trichogramminen- und Myrmarinenarten aus Sud-Limburg.

IN MEMORIAM PATER Dr. J. J. A. BERNSEN O.F.M. 2 MEI 1888 — 5 JUNI 1932.

Pater Bernsen overleden.....

Ik zie hem voor mij, zijn groote gestalte, nu gesloopt. Dertien jaren ga ik in gedachten terug en ik zie hem weer zitten te midden van ons jongeren, aangekomen studenten in de biologie, hij de oudere, de geestelijke. Hoe snel zag hij zich opgenomen in den kring van Amsterdamsche biologen, hoe spoedig wist hij ons, meest andersdenkenden, tot zich te trekken. Hoe heeft hij, de tien jaar oudere,

de door studie en opleiding boven ons staande, deel genomen aan al onze discussies, de snaaksche en ernstige. Hoe wist hij te luisteren naar ons, maar meer, wij naar hem. Toen heeft hij zich een plaats veroverd in de harten van vele studiegenooten, is er een band gelegd, die is blijven bestaan. Met velen onderhield Pater Bernsen ook in later jaren briefwisseling.

De studiegenooten uit onzen Amsterdamschen tijd, nu verspreid hier en in Indië, hebben stilgestaan bij het bericht van zijn onverwachten dood en hem, den beminnelijken man, met zijn gaaf karakter met weemoed en waardeering herdacht.

Pater Bernsen overleden.

Wij, vrienden van je, Pater Bernsen, velen den 5en Juni als een smartelijken dag.

Een smartelijke dag, deze 5e Juni, voor de P. P. Franciscanen, van wier orde hij een sieraad geweest moet zijn als mensch en als wetenschappelijk werker. In deze dagen, nu uit de rijen der Franciscanen meer dan één wetenschappelijk werker naar voren treedt, moet de dood van een hoogstaand geleerde als Pater Bernsen was, als een zwaar verlies voor de Nederlandse provincie der Franciscanen worden gevoeld.

Fataler dan 't verlies voor vrienden- en

broederkring, is het verlies voor de wetenschap. Wat heeft hij in de weinige jaren, na zijn promotie, niet aan zuiver wetenschappelijke publicaties gegeven. Hoeveel belovend was zijn, in alle onderdeelen verzorgd werk.

Nu, bijna 5 jaar geleden, promoveerde de overledene op het proefschrift „The Geology of the Teglian clay and its fossil remains of Rhinoceros". Wegens de bijzondere verdiensten van dit werk, waar de promotor Prof. Dr. Dubois, toen nog hoogeeraar te Amsterdam, zijn bewondering over uitsprak, werd hem het praedicaat summa cum laude toegekend.

Zijn drukke werkkering als docent aan de R. K. H. B. S.'en te Heerlen en Leiden, was voor hem geen bezwaar voor wetenschappelijken, uiterst tijdroovenden arbeid, waarvan wij de vruchten o.a. vinden in „Eine Revision der fossilen Säugetierfauna aus den Tonen von Tegelen", waarvan in dit nummer van ons Maandblad No. VIII geplaatst is. Dat Pater Bernsen deze studie heeft willen plaatsen in ons tijdschrift, hebben bestuur en redactie steeds als een grote eer beschouwd.

Pater Bernsen overleden, zijn laatste studie geplaatst.

Elke publicatie gaf blijk van een diep inzicht in het zoo ingewikkelde probleem en elke nieuwe publicatie gaf ons het gevoel,

dat de schrijver steeds meer doordrong in de te behandelen problemen, gaf ons een belofte, die veel voor de toekomst inhield.

Hoe was Pater Bernsen dankbaar voor elke kleine hulp hem geboden, hoe kon hij dankbaar gewagen van de vriendelijkheid, ondervonden in de Musea te Londen, Brussel, Parijs, Lyon en Basel, waar hij vergelijkingsmateriaal ging zoeken.

In October 1930 werd hij door de Regeering benoemd tot assistent van den inmiddels emeritus geworden Prof. Dubois, met de opdracht diens bekende palaeontologische Trinil-collectie wetenschappelijk te helpen bewerken. In alle stilte, met onvermoeide toewijding heeft Pater Bernsen hieraan gewerkt en deskundigen spraken ons hun groote waardeering uit over hetgeen door hem was en werd verricht. Bernsen's naam blijft voorgoed verbonden aan deze collectie.

Pater Bernsen overleden.

Hij heeft gearbeid, zoolang het dag was. In wetenschappelijke kringen niet het minst zal hij gemist worden, hij, die in enkele jaren zóon voorstaande plaats wist in te nemen.

Een vriend is ten grave gedaald, een vriend van ons Genootschap is heen gegaan. Moge hij rusten in vrede.

Maastricht, 5 Juni 1932. G. H. WAAGE.

† Jhr. Dr. Ed. J. G. EVERTS

Den 9den Juni l.l. overleed in den Haag, 83 jaren oud, ons Lid van verdienste, Jhr. Dr. Ed. J. G. Everts, die in de Entomologische wereld 'n naam had als maar weinigen.

Sinds 1870 was hij lid van de Nederl. Entomologische Vereeniging; jarenlang Bestuurslid en Lid der Redactie; Eerlid sedert 1919.

In den loop dier lange jaren verzamelde, bestudeerde en beschreef hij de Nederlandse Coleoptera.

De vruchten van die studie legde hij vast in 't nooit volprezen werk „Coleoptera Nederlandschica", drie zeer lijvige boekdelen, uitgekomen tusschen de jaren 1903-1922.

'n Standaardwerk alomme in de natuurhistorische wetenschappelijke wereld overbekend en altijd weer opnieuw geraadpleegd door al wie zich coleopterologisch gebied beweegt.

Dank dit werk en de latere door Everts gepubliceerde: „Nieuwe vondsten voor de

Nederl. Coleopteren-fauna" (verschenen in de Entomol. Berichten), weten we, dat Nederland op den oogenblik meer dan 3800 keversoorten rijk is.

Heel deze insectenschat werd door Jhr. Dr. Everts ondergebracht in zijne Standaardcollectie der Nederl. Coleoptera, welke zich thans bevindt in 's Rijks Museum van Natuurlijke Historie te Leiden.

In 't Jaarboek 1916 van het Natuurh. Gen. in Limburg publiceerde hij 'n „Lijst van Coleoptera uit het omliggend gebied van België, de Rijnprovincie en Westfalen, die wellicht in de provincie Limburg zouden kunnen ontdekt worden".

Op dat oogenblik bedroeg 't aantal Nederl. Coleoptera, dat uitsluitend in Limburg was aangetroffen 325 soorten.

Sinds is dit getal heel wat toegenomen, niet in 't minst dank Jhr. Dr. Everts, die door zijn enthousiasme en vriendelijkheid zoveelen ook in Limburg aan zich wist te ver-

1A

2A

3A

1B

2B

3B

5

4A

4B

6

HYSTRIX CF. ETRUSCA BOSCO.

klar. Ich fing zugleich eine Anzahl von Cleruchus pluteus und konnte infolgedessen beide Gattungen leicht miteinander vergleichen. Enaesius unterscheidet sich vor allem durch die überaus langen Vorderhüften, die vorn verbreiterten Vorderflügel und der von Haaren freien Stelle auf demselben von Cleruchus, während der verhältnismässig sehr lange Schaft beiden Gattungen gemeinsam ist. Bei Cleruchus kommen dann noch als unterscheidendes Merkmal die beiden Vorsprünge auf dem Kopf hinzu, auf denen die Fühler sitzen; ferner ist der Körper von Cleruchus sehr langgestreckt und schmal, und der Genitalapparat des Weibchens nimmt nur einen kleinen Teil des Hinterleibs ein.

♀ Kopf quer, nach vorne etwas stumpf zugespitzt, Mundteile stehen etwas vor, die Fühler sind ungefähr in der Mitte des Kopfes eingelenkt, Augen schwarz von runder Form. Kopf breiter als der Thorax, von schwärzlichbrauner Farbe.

Führer: Schaft und Pedicellus schmutziggelb, Fühlergeissel braun. Schaft sehr lang, etwas länger als Pedic. und die ersten Geisselglieder zusammen, von mehr zylindrischer Form nicht sehr breit, Pedicellus um ein Drittel breiter als das erste Geisselglied, länglich birnenförmig von Gestalt, auch länger als das erste Geisselglied, dadurch unterscheidet sich diese Art von den Enockschen. Die Geisselglieder werden zur Keule hin deutlich dicker, 1., 3. und 5. Geisselglied kleiner als 2., 4. u. 6. Geisselglied, die Keule ist etwa so lang wie 5. und 6. und die Hälfte des 4. Geisselgliedes zusammen, das erste Geisselglied ist das kleinste und das 6. das längste. Die Keule ist ziemlich spitz. Der ganze Fühler, zumal die Geissel ist fein behaart.

Körper: Abdomen schmäler als Thorax aber kaum kürzer. Farbe des Thorax schwarzbraun mit durchscheinenden Stellen. Schildchen etwas kürzer als Mesonotum. Abdomen gestreckt eiförmig, an der Basis mit einer breiten, hellrötlichgelben

Zone, der übrige Teil schwarzbraun bis schwarz, dunkler als der Thorax. Die äusserste Spitze ist hellgrau gelb, der Ovipositor erstreckt sich auf gut zwei Drittel des Hinterleibs. Scheide und Bohrer ragen ein wenig hinter der Hinterleibsspitze heraus.

Beine: Besonders auffällig sind die überaus langen Vorderhüften und der lange erste Trochanter am Hinterbein. Vorder- und Mittelhüften sowie alle drei Schenkelpaare schwärzlichbraun, an den Enden durchsichtig hell werdend. Hinterhüften, Schienen und Trochantern, sowie die Tarsenglieder mit Ausnahme des letzten schmutzigrötlichgelb bis hellrötlichbraun. Der Sporn an den Hinterschienen ist gekämmt; an allen drei Hüfttenpaaren finden sich unten je zwei Borstenhaare. Hinterhüfte ist auch ausserordentlich lang, Vorderhüften um ein Viertel kürzer als die Vorderschenkel, fast doppelt so dick, wulstig, Vorderschenkel und Vorderschiene untereinander fast gleich lang; bei den Mittelbeinen sind die Schienen länger, ebenso bei den Hinterbeinen, an den letzteren sind die Schienen keulenförmig und am distalen Ende fast doppelt so dick; an den Mittel- und Hinterschienen findet sich je ein grader Sporn.

Flügel: Die Flügel sind rauchig getrübt, Vorderflügel ziemlich gestreckt und deutlich verbreitert, an der Spitze eiförmig abgerundet. Marginalnerv kurz und sehr dünn. Der Flügelrand ist dunkler gefärbt. Wimperhaare lang, doch erreichen die längsten nicht die grösste Flügelbreite, die Wimperhaare am oberen Rande sind kräftiger als die des unteren Randes. Der proximale Teil des Flügels ist nicht mit Haaren bedeckt, der übrige Teil nicht sehr dicht und nur mit dünnen Haaren. Der Hinterflügel ist an der Spitze etwas nach unten gebogen, seine längsten Wimpern sind etwa dreimal länger als der Flügel breit ist, eine Haarreihe läuft noch durch die Mitte; der Hinterflügel spitzt sich zum Ende hin zu. Er ist ungefähr so lang wie der Vorderflügel.

Masse: Körper Gesamtlänge 0,95 mm, Kopf 0,1, Thorax 0,43, Abdomen 0,42, Vorderflügel mit Wimperhaaren 1 mm, Hinterflügel 0,92, längste Wimper des Vorderfl. 0,17 mm, grösste Breite des Vorderfl. ohne Wimpern 0,20 mm; Fühler Gesamtlänge 0,81 mm, Schaft 0,20; Pedic. 0,07; 1. Geisselgl. 0,050; 2. G. 0,065; 3. G. 0,060; 4. G. 0,065; 5. G. 0,060; 6. G. 0,070; Keule 0,18 mm; Beine: Vorderbein, Hüfte 0,16; 2. Trochant. 0,04; Schenkel 0,22; Schiene 0,23; Tarsen 0,26; Hinterbein Hüfte 0,18; 1. Trochanter 0,08; Schenkel 0,2; Schiene 0,32; Tarsen 0,33 mm.

Holland, Südlimburg, Valkenburg, 1 ♀, 23. 7. 1931.

Bei den Figuren ist der Fühler stärker vergrössert als die Flügel.

Enaesius parvus sp. n.

♀ Kopf schmal und flach, nach vorne spitz zugehend, unten konkav, Farbe dunkelbraun, nach hinten abgeschrägt, Augen rötlich schwarz. Fühler nicht ganz in der Mitte des Gesichts eingelenkt, sondern mehr nach vorne.

Körper: Thorax schmal und lang, dünner als

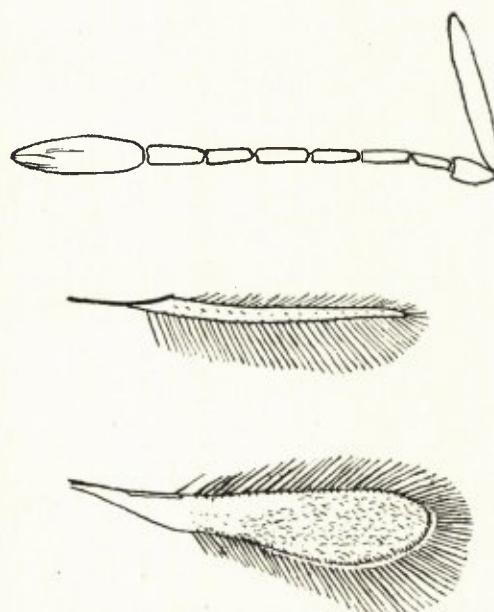

Fig. 2. *Enaesius limburgensis n. sp.*
Flügel und Fühler.

ABONNEERT U OP:
„DE NEDERMAAS”
LIMBURGSCH GEÏLLUSTREERD MAANDBLAAD,
MET TAL VAN MOOIE FOTO'S

Vraagt proefexemplaar:
bij de uitgeefster Drukk. v.h. Cl. Goffin, Nieuwstraat 9.

Prijs per aflevering **fl. 0.40** — per 12 afleveringen franco per post
fl. 4.- bij vooruitbetaling, (voor Buitenland verhoogd met porto).

Hierlangs afknippen.

BESTELKAART VOOR BOEKWERKEN

Aan Drukkerij v.h. CL. GOFFIN

Nieuwstraat 9,

MAASTRICHT.

Ter Drukkerij voorh. Cl. Goffin, Nieuwstraat 9,
is verkrijgbaar:

De Nederlandse Mieren en haar Gasten

door

P. H. SCHMITZ S.J.

(146 bladzijden, met 56 figuren).

Ingenaaid fl. 1.90, gebonden fl. 2.40 per exemplaar.

Dit mooie boek is, om wille van inhoud en **stijl**, zeer geschikt als **leesboek**
op Hoogere Burgerscholen, Gymnasia en Kweekscholen.

Ondergeteekende wenscht te ontvangen:

ex. Avifauna der Nederlandse Provincie Limburg

* Ingenaaid à Fl. 6.— per stuk
* Gebonden à Fl. 7.50 per stuk } plus 50 ct. porto

ex. Aanvullingen à Fl. 0.80 p. stuk, plus 15 ct. porto.

Adres:

Naam: